

KYRKOR I VÄSTRA VÄRMLAND.

För Arvika Nyheter av LINUS BRODIN.

VII.

S:t Margarata i Gunnarskog.

"Gunnarskogs socken blev så öde i digerdöden, att ej folk var kvar mer än i hemmanen Ingerbyn och Bortan. — — — Gunnarskogs kyrka av trä stod en tid efter digerdöden öde — — — hon lär därför haft tid att bliva så bristfällig, till dess hon ånyo kom i bruk, att hon behövde ombyggas, men då blev en annan plats ett stycke sydväst över sjön Gunnern på Gravåsmon utsedd och akten påbegynt, så att ock tomtstenarna till vår tid varit synliga, dock blev där intet av utan kyrkan uppfördes på sitt gamla ställe — den var helgad åt S:t Margareta".

Ja, så skriva Hammarin, Fernow, och deras uttalanden äro ju, som synes, rätt intressanta, fast en senare tid har måst rätta åtskilligt av vad i synnerhet Fernow anför.

Digerdöden är en märklig historia och har hos äldre Värmlandsbeskrivare tillmätts en rymlig plats. Och skulle man sätta tro till vad Fernow och andra påstå, funnos inte många värmlänningar kvar i provinsen sedan denna farsot gått fram över bygden. Skulle nu denna digerdöd verkligen gått fram så hårt som det säges och skördat så många offer, att blott några personer voro kvar i många socknoar, borde händelsen ha satt något spår i de pergament, som finnas kvar från tiden 1350—1400.

Vad Värmland beträffar finnas omkring 80 st. handlingar bevarade: tingsprotokoll, bytesbrev, fastebrev o. s. v., men i intet av dessa nämnes med ett ord denna väldiga "stora död". Man håller ting, skänker till kloster och kyrkor, byter och köper, som om intet hade hänt. Hade då intet hänt?

Historien om digerdöden och avfolkningen synes mig ha betydligt överdrivits, om man inte rent av blandat ihop en tidigare avfolkning, den vid järnålderns början, då en klimatförsämring sprängde ekfloran och drev människorna söderut till norra Tyskland. Men detta är nu en annan och outredd historia. Vi återgå till S:t Margareta i Gunnarskog.

Historien om kyrkan i Gunnarskog före digerdöden får tagas med en viss reservation. Troligt är dock, och med stöd av ett uttalande i Västgötalagen om Jösse härads sju kyrkor, kan man mycket väl gå med på en kyrka vid Gunnern redan vid mitten av 1300-talet. Dock synes mig historien om kyrkobygget på Gravåsmon med de där synliga tomtringarna få hänföras till Fernows vanliga påståenden om klosterruiner, där rena gravhögar och rösen kunna påvisas.

Den första direkta anteckningen om kyrkan i Gunnarskog är i 1692 års landshövdingeberättelse, där det sägs: "gammal träkyrka med ett torn, blivit sedermera något utbyggd", eljest nämnes Gunnarskogs socken i riksregistraturen 1529.

Gunnarskogs äldsta, kända kyrka var således av trä, var liten och mörk enligt tidens sed samt hade förutom Sankta Margaretas bild även en bild av Sankta Karin med hjulet. Man har kvar ett inventarium från denna kyrka, daterat 1688, vilket upptager bl. a. 2 st. klockor, en fyrgylld kalk, ett litet silverfat, mässhake, mässesärk, bibel, handbok o. s. v.

Kyrkans räkenskaper börja år 1682, och av dessa finner man, att den vidbyggnad, som omtalas i landshövdingeberättelsen, verkställdes 1684, då koret vidbyggdes och ett torn restes. Tornbyggarna erhöles för resningen 48 daler och för spåningen något över 33 daler silvermynt. Under året 1693 målades kyrkan av "Hans mästare och Erland i Skärnäs" (Brunskog), vilka för sitt arbete erhöles 22 daler och 16 öre silvermynt.

När denna äldsta, kända kyrka revs och grunden till den nuvarande lades är icke med visshet känt. I "Geografisk-topografisk beskrivning" av Sjögren m. fl. säger Kjellin, att den revs 1725, vilket tydligen hämtats hos Fernow. Emellertid vet man av räkenskaperna, att planeringen och tomtningen till den nuvarande stenkyrkan gjordes 1726, men dag och månad äro icke

angivna. Murmästare var "Lars i Lundstorp", troligen Lundstorp i ö. Fågelvik och denne erhöles nämnda år 609 daler och 16 öre för murningen. Innanredet gjordes av "kyrkio-Snidaren Olof i Hensgård" (V. Ämtervik). När kyrkan 1727 stod färdig hade den kostat i runt tal 1,953 daler och 13 öre i silvermynt.

Inga av den gamla kyrkans inventarier kom till användning i den nya. En ny altartavla och en ny predikstol beställdes av den då mycket anlitade Isak Schullström, vilken för altartavlan erhöles 350 daler och för predikstolen 297 daler, allt silvermynt. Predikstolen levererades 1738 och altartavlan 1739. Klockorna äro från 1674 och 1793. Den senare, storklockan, är gjuten i Örebro av O. Kjulanter.

Under 1700-talet genomgick kyrkan många kostbara reparationer. Sålunda målades kyrkan och sakri-

stian invändigt 1747 av Olof Brallsten från Filipstad, vilket kostade 482 daler silvermynt. År 1751 erhöles sakristian eldstad och omkring 1760 uppsattes läktaren av Isak Schullström, vilket kostade 400 daler silvermynt. De ståtliga sniderier Schullström då gjorde för läktaren bilda nu den vackra frisen i koret.

Under åren 1783—1784 företogs den kostbaraste ändringen, då kyrkan från långhus förvandlades till korskyrka. Byggmästare nu var den kände J. G. Rencke, vilken för sitt arbete betingade sig 366 daler och 16 skilling specie, medan snickaren "mäster Nils Sylvander i Stommen och mäster Nyman" gjorde innanredet för en summa av 265 daler silvermynt eller 44 riksdaler och 8 skilling specie.

Såsom hörande till Arvika gällde hade Gunnarskog i förstone gemensam kyrkoherde med Arvika, Älgå och Ny socknar, men efter prostens Lars Petter Gagners i Arvika död den 11 maj 1869 fränskildes Gunnarskog genom kungligt brev av den 18 juni samma år och bildade ett eget pastorat, omfattande Gunnarskog och Bogen.

Gemensamt med Ny socken hade Gunnarskog komminister år 1699, då Daniel Johansson Sylvius erhöles sysslan. Han var född 1661, avled den 1 december 1737 och son av komministern i det odelade Arvika pastorat Johannes Ingemarsson Sylvius.

Gunnarskogs förste kyrkoherde var Johan Magnus Wikström, född den 27 augusti 1823, död i Gunnarskog 1 maj 1879, vilken utnämndes till kyrkoherde där 27 april 1870.